

Dissertatio inauguralis de modo excitandi ptyalismum et morbis inde pendentibus / [James Grainger].

Contributors

Grainger, James, 1721?-1766.

Publication/Creation

Edinburgh : Hamilton, Balfour & Neill, 1753.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mds5yzde>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

325071
DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

Modo excitandi PTYALISMUM,
et Morbis inde pendentibus :

QUAM

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex auctoritate Reverendi admodum viri

GULIELMI WISHART, S.T.D.

ACADEMIAE EDINBURGENSIS PRAEFFECTI,

NEC NON

*Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
et nobilissimae FACULTATIS MEDICAE decreto ;*

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,
ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

JACOBUS GRAINGER, SCOTO-BRITANNUS.

Pridie Idus Martii 1753, hora locoque solitis.

*Argento melius persolvunt omnia vivo
Pars major ; miranda etenim vis insita in illo est.*

FRACAST. Siph.

EDINBURGI:

Apud HAMILTON, BALFOUR, et NEILL:

M,DCC,LIII.

316722

CLARO ET PHILANTHROPO VIRO,
JOANNI CRAUFURD
ARMIGERO,

INVICTAE LEGIONIS PULTENEYANAE

TRIBUNO STRENUO,

TAM SUADA QUAM MARTE EXIMIO ;

NEC NON,

RELIQUIS EJUSDEM LEGIONIS PRAEFECTIS,

MORIBUS, FORTITUDINE, FAMA PRAESTANTIBUS,

AMICIS CHARISSIMIS,

BENEVOLENTIAE, GRATITUDINIS, CULTUS,

ERGO,

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM

D. D. C. Q. DEVOTISSIMUS

JACOBUS GRAINGER.

REGISTERED

CLASS OF INVENTION

JOHN GRANT

NEW YORK

INVENTOR

THOMAS STANLEY

THE NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

NEW YORK

JACOBUS GRANT

DISSERTATIO INAUGURALIS

D E

Modo excitandi PTYALISMUM, et
morbis inde pendentibus.

QUAEDAM de modo Ptyalismum exci-
tandi, et morbis inde pendentibus mo-
nere, hujus dissertationis propositum
est.

DUORUM, et ultra saeculorum experienciâ,
Ptyalismum, mercurio in sanguinem recepto,
provocatum, luis venereae remedium poten-
tissimum esse, jam constat; sed, quoniam haec
labes, utcunque dira, vitaeque humanae infes-
ta, saepe morbis aliis, qui hydrargyrosim
forte non ferant, implicatur, horum primos,
sicut a claris practicis enumerantur, strictim
attingamus.

Imo, IN re medica, stabilitum est, quod
quando plures morbi complicantur, ei, qui
vitae praecipue minetur, primo succurren-
dum.

HINC, in siphyltico, malo acuto, vitam minante, tentato, salivae proritatio non est excitanda.

2do, SED in pathologicis quoque, evacuationem novam, ingruente, fluente quavis periodicâ vitae salutarî, nunquam sollicitare, axioma est.

HAEC liquido patent.

3tio, SED quid faciendum, quando morbis diuturnis, ut saepe fit, implicatur virus venereum?

HIC reverâ maturo judicio opus est, quippe, quoniam permulta mala chronica a lue venerea oriantur, an huic vel alteri morbo originem debeant, judicatu difficile est.

SI a lue ortum trahant, nil mali extimescendum, quoniam, causâ hydrargyrosi sublatâ, tolluntur effectus.

SED, si morbus ab alia peregrina materia pendeat, quaenam praxis? In universum, si sputi proritatio malum chronicum vel penitus insanabile redderet, vel subito vitae minaretur, a mercurio abstinere convenit.

SED, quoniam a quibusdam practicis in morbis nonnullis, quibus sanandis reverâ confert, et in aliis, quibus ex mea propria experientia, obest, praedicatur hydrargyrosis,
horum

horum praecipuos speciatim memoremus : et primo.

4to, OBSTRUCTIONE viscerum tentato, multi in medicina celebres exitialem fore Ptyalifmum proclamant ; et sane si in schirroma abierit obstructio, vel altius morbum infingeret, vel vasa rumperet mercurius ; sed, si recens sit obstructio, quid tam, praemissis praemittendis, materiam immobilem adeo permeat, ac sputatio ? Febrem quippe semper, quae deobstruentium rerum longe potentissima est, accendit. Ast, in pus resolutâ materiâ obstructâ, anne salivae excitatio prodeffet ? A plerisque, nec injuria, damnatur ; attamen ulcera interna, mercurio parcâ copiâ exhibito, saepe faelicissime sanantur ; sanatis, nil obest, quo minus excitetur Ptyalismus.

5to, IN hydrope thoracis, improbatur hydrargyrosis ; et sane si sanguinis crasis dissolvatur penitus, si laxentur nimis solida, hoc est, si vires vitae frangantur, sputationis copiosae excitatio neutiquam convenit, parcae, prodest. Aquam e pectore, mercurio praecipue, plus unâ vice feliciter eduxi. Ab hydropicis facillime sputum elicitur ; nimium humores cito corrumpit, haemorrhagias exitiales,

ales, saepe producit, gangraenas, mortem arcessit. Raro luem veneream concomitatur.

6to, In scorbutica sanguinis dyscrasia, quoniam in hoc teterrimo malo, vasorum cohaesio sic minuitur ut a leviculo etiam impete frangantur, simulque humorum putredo ingens adest, improbatur nec injuria salivatio.

MILITI siphyltico, gingivarum putredine, et femoribus, &c. maculis lividis nigris interstinctis, mercurii crudi drachmam unam inungebam vespere. Die insequenti sputum verum mercuriale magna copia effluxit, et rite ad decimum diem processit, tunc mala, labia, oris interna intumuerunt valde, dentium infirmitas ingens sequebatur, fere omnes excreavit, et quod mirum, mole auctos. Halitus commilitones foetore vix tolerando percussit. Sanguinis multum foetidi, immo gingivarum quotidie exspuit. Erat urina foetidissima, crassa, parca, fere nigra. Animo defecit saepe. Omnia, quae alias, ad effraenem sputationem cohibendam, cum successu usurpaveram, adhibui. In pejus ruebant Symptomata, moribundus erat Misellus. Tunc vinum cum aromatibus decoctum, et elixirem vitrioli, singulis horis dedi. His, vires brevi redierunt, sanguis, et tandem sputum, sistebantur. Eorundem

rundem usu diuturniore, maculae, tumor, &c. tandem evanuerunt ; attamen per tres menses militis officio fungi nequibat. Lues venerea saepe comitem habet scorbutum verum.

7mo, In ictericis, sed perperam, damnatur hydrargyrosis ; nam modo evacuantia et balneae tepidae praemittantur, hepar obstructum, nisi in schirrum concreverit, semper expedit. Ter, morbum regium lui aphrodisiacae implicatum, in Flandria vidi.

8vo, In infania interdicitur sputatio. Et reverâ, maniaco furenti, mercurium ad sputum provocandum, exhibere, sanae non mentis consilium videatur ; sed quoniam melancholici et morbo hypochondriaco affecti, saepe viro venereo tentantur, sese saepius tentatos autumant ; an tali enixius petenti conveniret hydrargyrosis ? Hoc sedulo expendi meretur.

QUONIAM consortium, quo corpus cum animo unitur, ignoratur fere, morborum plurimum rationem, in quibus animi vis praesertim affici videtur, ut et therapeiam exquisitam, tradere non est. At melancholia, et morbus dictus hypochondriacus, magna ex parte, in vi imaginationis consistunt. Itaque, de his luculenter differere non datur. Sed et corpus,

pus mutationes quasdam subit, quarum ductu, nosmet ex angustiis expedire conemur. Bilis acris primum, dein viscida, et demum picis instar atra fit; quin et sanguinis ipsius habitus in melancholia crassus est et tenax, nigroque colore. Unde incisa cadavera, cerebrum ficcum, sanguinisque canales atro ac lento cruore distentos ostendunt. Et in malo, (quamvis et corporis reliquum infestat), hypochondriaco dicto, maxime vitiantur imi ventris viscera, quorum singula, pro natura sua, et usibus vitae quibus accommodata sunt, afficiuntur; prae caeteris vero laborat jecur. Bilis crassior et tenax, in canaliculis suis haerens, hos opplet, inflat, &c. Hinc in utroque morbo, adfunt et humorum lentor, et laxitas vasorum. Sed mercurius Ptyalismum provocans, utrique causae medetur; sanguinem fundit, vasa stimulat, obstructa deplet, febrem accendit, (vide ^λ). Ergo in melancholico, incipiente saltem, et hypochondriis laboranti, utilis esse debet. Ratiocinio quoque assentitur experientia. Plurimis hypochondriacis, sputo proritato, et mentis et corporis sanitatem reddidi.

ADDENDUM tamen est, quod nimia in his nunquam erat sputatio, quod urinae viae semper

per apertae manebant, quod alvum eccopro-
ticis gummosis semper post triduum sollicita-
vi, quod animos spe gratâ erectos tenui, quod
vires, generosis stomachicis datis, omni mo-
limine sustentavi, et, finito ptyalismô, iter lon-
gum suscipiendum suasi.

9no, SED insultibus epilepticis quati solito,
an salivatio proritanda? Epilepticum lue la-
borantem, semel ad sputationem sat copiosam
inunxi; septimana 3tia, subito spasms, epispas-
tico pone aures, et venae jugularis sectione,
discussis, os firmissime occludentibus corripie-
batur. Declinante quoque sputo, dum in sel-
la sedebat, humi subito cecidit convulsus, o-
mni sensu privatus: minuta 8 fere duravit pa-
roxysmus. (Hoc, aliis si phylicis nunquam
morbo comitiali obnoxiiis, positione erectâ se-
dentibus, accidere saepe vidi). At in posterum
hac passione laceffit, sputum elicere nun-
quam tentabam: sed, quando labem vene-
ream comitabatur epilepsia, mercurium septies
sublimatum, praemissis evacuantibus debitis,
cortici peruviano, castoreo, chalybi, immiscui;
luem sic semper, nisi valde saevam, immo
una morbum caducum semel sanatum vidi.

10mo. SED quandoque cum nervorum re-
solutione conjungitur lues, quid fieri oportet?

Haec

Haec mala atrocia implicita sedulo expendi merentur ; artificibus quippe, mercurium familiariter quotidie tractantibus, vel fumos ejus haurientibus, spasmi, nervorum resolutiones, ut fidi satis auctores tradunt, solennes sunt ; immo nonnunquam et olim notabantur, et hodie, peractâ sputatione praeproperâ, membra resoluta, videre est. Anne ergo abstinendum ? In aetate proVectiori, longo jam a tempore paralyfi parente, ptyalismum provocare infaniae effcet. Sed quando minuuntur tantum calor, sensus, motus, alicujus membri, in homine etiam aetate adulta, camelas, cum remediis quae fibras roborant aromaticis, adjuncto chalybe, rem luculentius peragit : fortasse quoque, parca salivatio a rarissime illito mercurio his malis mederetur : hunc casum tractandi nunquam mihi copiâ fuit.

PRIMO, SED in utero gestantibus quid faciundum ? Hoc ubique nimis saepe evenit. Salivatione plenâ excitatâ, vel abortum facit faemina ; vel nutrimento idoneo fraudatur misellulus ; vel, si in utero non pereat, in lucem susceptus, vilem plerumque et infirmam animam trahit, peccatorum parentum
martyr

martyr luctuosus. Quapropter fatius, vel parcam omnino sputationem educere, vel potius, alterantis formâ, mercurium suspensâ manu adhibere.

IIIMO, SED nullum morborum (a 4 ad II.) contagionem veneream comitari demus. Nonne aliquando symptomata etiam venerea, quae ante inunctum mercurium curari debeant; vel quibus sanandis impar, immo funesta foret saliva proritata, dantur? Ad priorem classẽ, oris interni ulcera, ophthalmiae referuntur; alteri, contagium carie ossa tenuiaria &c. erodens, vires nimis prostratas, vel morbo jam veteri, vel sputo saepe frustra tentato, praecipue annumero.

I. AT ulcera oris, quamvis primo difformia et hiulca, semper ante peractam sputationem sanantur. Sic quoque inflammationes quotidie, salivâ fluente, decrescunt. 2. Sed quando ossa narium inficiuntur, serpit cito lues, quam citiorem etiam reddit hydrargyrosis. Hoc in misero nuper, exercitus olim venustissimo, comprobatum vidi. Quamvis enim tantum libras duas, nycthemerae spatio, exspuit, inde tamen capitis dolor multum intendebatur, spasmi musculos faciei saepe convellebant, nasus cecidit, et vicissim aliena loquebatur.

Haec longo decocti lignorum et alterantium usu amovere tentatum est; vixit nimis diu spectaculum luctuosum, parum mente constans, insultibus diris epilepticis saepe quassum, pulmones semper tussi rejiciens.

3. QUANDO vires, morbo jam veteri, vel sputatione, in nostra regione, saepius incassum elicitâ, valde prosterantur; cardiaca, euchy-
ma adhibenda, et quamprimum ad coelum tepidius migrandum est.

12mo, SED si nihil horum (a 4 ad 12.) quominus provocetur ptyalismus, impediatur; inter practicos, utrum corpus praeparari debeat annon, lis est. Sydenhamus noster, et qui in verba illius addicti sunt, omnem corporis praeparationem vires frangere, ac praestare, nihil omnino agere, quam importune fatagendo nocere, statuunt. E contra, Astrucius harum rerum auctor luculentissimus, et practicorum plerique contendunt, quod semper quantitas et crassitudo sanguinis venae sectione minuenda; quod purgantibus everrenda cacochyliâ est; et denique quod partium solidarum erethismus, (ut via facilius mercurii efficaciae in sanguinem paretur,) balneationibus tepidis, nisi symptomata funesta praecipitari salivationem suadent, laxandus est. Anne
ergo

ergo sunt siphylitico cuivis, nimia quantitas, lentor sanguinei laticis nimius? in morbo fractis, vix sanguinis ad vitae munia peragenda satis est; ad hoc plerumque in talibus, tenuis nimis est. Anne tunc foret medici prudentis consilium ibi V. S. celebrare, repetere? Sed in plethora, et hinc plerumque in exercitu, repetita sanguinis missio convenit. Omnes siphyliticos, aquâ tepidâ semel, strigosos cum farina saepius abluo; hoc summi momenti est. Dum catharsis et cibi solidioris abstinentia, et, ad pravam illuviem, in primis viis saepe haerentem, educendam, corrigendam, et ad diarrhoeam praecavendam proficiunt.

13tio, His rite peractis, lanulâ succidâ, quippe de anni tempore eclectico parum sollicitus sum, probe induatur aegrotans; eligatur cubiculum satis amplum, ab aëris externi injuriis tamen rite tectum; et tunc de modo mercurium exhibendi considerandum est.

Imo, INTER medicinam facientes, quaenam methodus maxime tuta, efficax maxime est hydrargyrosim excitandi, acrius disputatur: omnes fere mercurii praeparationes, in praxi satis frequente per novem annos, adhibui. Suffitus plerumque dira symptomata excitat, cerebrum turbat, &c.; et quamvis ozaenae

et ulcerum oris curatio huic permitti queat, nullus cinnabare accenso, unice salivam proritare tentet. Argentum vivum intus sumptum, etiam aliis additis, vel penitus spe sputi aegros lactat, vel nimia ejus quantitas requiritur. A viridi mercurio statim plerumque vitiatur ventriculus, alvus funditur, est drastrictus nimis; precipitatum album intus adhibui nunquam, nunquam corrosivum sublimatum, sed mercurii crudi affusione, et sublimatione iteratâ retusum saepissime: aequâ vero comparatione institutâ, aquilam albam, saepius nauseam, vomitum, diarrhoeam, tormina creasse, incertiores fuisse, appetitum semper plus prostravisse, quam mercurius cuti illitus inveni. Anne frequens, alvi fluxus calomelani superveniens, ab ejus acrimonia, vasa exhalantia intestinorum, praecipue vero magnam glandulam salivalem, pancreas dictam, irritante, pendere videatur? quapropter nunc, caeteris missis, nisi quaedam calomelanos usum suadeant, unguento utor.

R. Argenti vivi per alutam colati, et probe a peregrinis defaecati partes duas, axungiae porcinae recentis partem un. et dimid. tritu longo in parva terebinthinae quantitate extinguatur, et tunc cum axungia, in formam unguenti incorporetur. Hocce unguentum fa-

tis forte est; et mitius, additâ axungiâ, pro deli-
 catulis, pueris, &c. reddi potest. Ad focum
 brachia, axillae primo, postea inguen, femora,
 tibiae, linteo calido bene detergantur, fricen-
 tur; ad focum, cuius harum partium, fortiter
 unguenti hujus quantum capit drachmam
 mercurii m. et v. per triduum, os solícite in-
 spiciens, illino: quarto die si vel nulla vel par-
 va futuri ptyalismi appareant signa, bis iterum
 drachmam unam affrico, et dein quid sit fu-
 turum cras attentus expecto. Sed tunc si nec
 halitus, nec os internum, quod raro fit, mu-
 tationis dent signa, die sexto bis iterum ean-
 dem quantitatem (semper partem fricandam
 aquâ saponaceâ calidâ lavans, linteo calido de-
 tergens) inungo. Hoc argenti vivi pondus,
 nisi se per vias intestinales irruens profundit,
 fere semper in glandulas salivales patentes,
 numerosas, sanguinem copiosum recto fere
 tramite a corde recipientes, effectus proprios
 edit; vel per poros cutis sudorem ingratum
 exhalat; vel denique per renes, quod ra-
 rius, se praecipitans, urinam faetidam copio-
 sam fundit. Sed si nulla horum accidunt,
 quod reliqui est ex duabus mercurii unciis
 eodem modo illino, et dein alterum diem se-
 dulus

dulus animum attendo. Tunc quidem, si non mutantur oris interna, quod rarius est, ventriculum radice brasiliensi ipecacuanhâ dictâ, et nonnunquam grano uno vel altero emetici flavi addito, concutio; fortiori raro utor. His plerumque brevi post erumpit sputatio.

ANTE quatuor annos, me remedium in sale absinthii, ad vires mercurii in sanguinem tuto, cito expediundas, invenisse gloriabar. Nupera vero pericula a me caute adhibita, quod, quamvis nonnunquam effectus mercurii fundentes summe promovet, huic mirae ignis soboli non esse semper fidendum, monstrant. Ubi vero tres uncias illeveris, nec inde sputum elicitur, salis absynthii semisrupulum bis die in idoneis poculis per duos vel tres dies propinare possis. Nihil noxae ab illo, immo potius appetitum firmiorem, et urinam valde auctam vidi.

2do, IN inunctionibus nunquam uncias quatuor transcendendo, et probe memini ne vel hâc quantitate, sputum in quodam proritatum. Ast enormiter per duas septimanas, sudavit aeger, et epidermidem fere totam tanquam exuvias posuit. His, si phylica mala curabantur. Erat attamen halitus oris vix ferendus,
et

et genae intumuerant. Uncia una vel altera, modo priora observentur, est quantitas ad salivae debitam copiam proritandam, in plerisque accommodata; laudabilem vero hydrargyrosim semunciâ saepius excitatam vidi.

13mo, SED lento gradu sic sputum elicere, est summi omnino momenti. Mercurius est semper remedium anceps. Desidiosus, et quasi sui officii oblitus in corpore aliquando videtur; tunc vero subito, collectis viribus, et omni suo terrore armatus, erumpit, et miserum pessundat. Hinc, ab usu argenti vivi nimis praecipitato, olim mors vel morte pejora mala sequebantur, et adhuc hodie nimis crebro sequuntur.

14mo, PRODIT se salivatio his signis praecipuis:

(α) CALENT primo oris interna, praecipue circa vesperem, injucunde sapit sputum, in diversis hominibus diversissimum.

(ε) TUMENT, rubent, calent, dolent, genae, labia. Gingivarum, facile sanguinem foetidum fundens, est tumor fungosus. In quodam ante salivationem, a gingivis valde tumidis, semilibra, et ultra sanguinis atrii erupit.

(γ) FOETET intollerandum spiritus; hic foetor a mercurio massam sanguineam dissolvente

vente, sales oleaque ejus volatilia reddente; hoc est, a sanguinis inducta putredine vera pendet. Hoc ulterius sequentibus patebit.

(*d*) STUPENT, vacillant dentes. Quemdam *ὀδονταλγία* foevissima per totum fere sputationis tempus vexatum vidi. Illi omnes capilli deciderunt.

(*e*) INTUS mala, stigmatibus, praecipue circa ductuum salivalium ora, cineritiis, olentibus notantur. Lingua tumet, albet superius; ductum Whartonianum ulcuscula generis ejusdem, saepe et margines, et linguae apicem, valde dolentia, conicae quippe et fungiformes papillae margine frequentes, molles sunt, ibique majores quam alibi, deturpant. Hinc gustatus pervertitur, loquela, manducatio impediuntur.

(*f*) Hoc tempore quoque efflorescit plerumque cutis, et hebetatur visus.

(*g*) AUDITUM sputantium nonnunquam imminutum, aliquando acutiorem, dolorosum, sed tunc ulcusculum maxillam inferiorem prope articulationem obsidebat, vidi. Surditatem quoque perfectam, in juvene ulcusculis oris et veli palatini venereis laborante, in castris recordor. Anne a tuba Eustachiana tu-

more

more compressa? Vitiis oris mercurio discussis, rediit auditus.

(θ) Ex ulcusculis, sanguis, saepe magnâ nimis copiâ, noctu praecipue, crassi dissolutus, male olens, funditur. Provenit a genis saepissime, a gingivis nonnunquam, a lingua saepius, a faucibus aliquando, a dente carie exeso rarissime. Ad hunc compescendum, et os interne mitigandum, ribesiorum gelatinam aceto vel vino rubro solutam, prae reliquis accommodam inveni.

(ι) SPUTUM hoc tempore pleno rivo manans, a saliva, odore, colore, sapore, valde differt, acidis mineralibus vero, ut quidam scribunt, ne vel minimum tumultum ciens unquam vidi. Saepe deficit mane; e lecto vero surgere, corpus tantisper exercere, et liquores tepidos affatim sorbere, iterum promovet.

(κ) PROCEDENTE salivatione, minuuntur reliquae secretiones, excretiones. Imo, parum urinae reddit vesica, est ea colorata, acris, foetida, aliquando etiam sanguine parum tincta, sedimentum deponens. 2do, Alvus quoque astricta manet; saepe nihil foecum, per unam, duas, raro tres septimanas, fundentem, videre fuit. Sed confert excrementi partem,

postquam mercurius in glandulas oris vires probe exeruerit, calore induratum, pessario quovis, vel clysmate miti, singulis septimanis subducere. Melius sic cursum Ptyalismus absolvit. Febris, cephalagia (de quibus λ) minuuntur, immo fortasse, alvi fluxus praecavetur, certe dolor atrox, a faecibus in lapideam fere duritiem compactis, finito Ptyalismo proveniens, eluditur, minuitur. (vide 19. 2.) Confert quoque haud parum, urinam nonnihil promovere. 3tio, De insensibili perspiratione nihil habeo dicere; sed semper magis rite procedit hydrargyrosis, si initio sudor, et postea madoris foetentis parum per porulos cutis emanet. Est optima salivationis vicaria sudatio hoc modo excitata, vid. 13. 2.

(λ) FEBRICULA semper, febris aliquoties adest. Sanguis hoc tempore missus, est crassus dissolutus. Tetrum odorem statim exhalans, vix separans, citissime putrescens, in auras diffans, abiens. Pulsus ad 100, 110, 120, et si nimius calor cubiculi est, ad 130, et ultra acceleratur. Capitis dolor plerunque urget.

(μ) VIGILIA. Sputantes raro, nunquam alte dormiunt. An a mobilitate, tenuitate, calore, pondere aucto, putredine (γ θ λ) sanguinis id pendet? Annon physiologicis demonstratur

monstratur, partes tenuiores, solidiores, sphaericas sanguinis, fere recto ductu, magnâ copiâ, cerebrum alluere? Certe quicquid sanguinem minuat, velocitatem, stimulos demulcendo, diffringendo, tardet, quicquid in cerebro congerat, somnum conciliat.

15mo, HAEC sunt sputationis praecipua signa: quo modo rite fluat, ut differamus, jam restat; et primo, de cubiculi calore pauca monere liceat.

(a) IN calore cubiculi, etiam primi sputum excitantes medici Itali, &c. erraverunt, in hoc etiamnum practicum plurimi peccare videntur. Calor sani in regione nostra est 90 vel 96 grad: hic calor, febre excitatâ, (v) ad 100, vel ultra, ascendit. Sed, si calor cubiculi, a 50 (qui est medius, in nostro coelo, caloris gradus) ad 100, vel ultra, ut saepe fit, intenditur, quae non extimescenda sunt?

(b) 1mo, ACCENDITUR febris: 2do, cephalalgia saevior fit: 3tio, tumet stupendum facies: 4to, vox plane, linguâ vel extus tumidâ indecore haerente, vel intus immotâ manente, intercipitur: 5to, nimia sputatio, foetidissima, saepe cruenta: 6to, difficillima redditur deglutitio: 7mo, vigiliae urgent: 8vo, spiritum anhelii ducunt: 9no, ventriculi nausea,

fea, vomituritio : 10mo, sanguinis multum ab ore excreant, a pulmonibus tuffiunt : 11mo, tormina, fedes cruentae vexant : 12mo, animo faepe deficiunt : 13to, delirant, quid multa ? 14to, moriuntur.

(c) ANNON calor nimius fere fimilia in sano producere quit ? In castris, in itineribus, atrociffima ab infolatione vidi. Et quid, quae o, in febribus acutis, putridis, malignis, efflorescentiâ comitatis, pejus est calore immodico ?

(d) HORUM symptomatum haec fortasse est ἀιτιαλογία. Vis aeris calentis ad 96 gradum, totum sanguinem, primo ferum, cruorem lentius, donec utraque in volatilem et foetidum halitum, (experiente egregio Hallero) exiguâ faece relictâ, abeant, solvit. Sed calorem cubiculi hunc gradum superantem faepe nimis notavi. Hinc fit putridus (quippe mercurius naturâ sanguinem putrescentem reddit) sanguis, hoc est, acris, stimulans, venenatus fere ; inde symptomata ad numeros 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12.

Ad haec, calore febrile omni rarefcunt humores, extenduntur solida, extenditur et gluten intermedium ; ergo cohaerent minus ; sed et momentum, ut et velocitas, mercurio adhibito, sanguinis augentur ; immo et fibrae

et humores putredine tabescunt, diffuunt; sed est putridus iam sanguis. (vid. γ , θ , λ , d). His fibrae teneriores solvuntur, disrumpuntur; effluunt liquores acriores. Hinc symptomata ad numeros 8, 10, 11, 13, 14, et reliquorum 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, incrementum.

(e) ANNON et sanguinis putredo, (caeteris missis) ab ignoto quovis ab aere recepto in inspiratione, minuitur in sanis? Certe hoc quodcunque est a fervore cubiculi corrumpi videtur.

(f) SED et pathologiae assentitur *θεραπεία*. Praecaventur plerunque a suspenſa mercurii inunctione, a calore cubiculi temperato: curantur antisepticiſ, vino, camphora, cortice, acidis vegetabilibus praecipue, purgantibus blandis, e. g. fenna, cum tamarindis, cremore tartari; decocta, astringentibus, austeris, calore moderato.

CUIDAM quadragenario, tabe veneriâ laboranti, mercurii unciam unam adhibui. Ad tres libras viginti quatuor horarum ſpatio ſputum effudit. Secunda ſeptimana, antequam e vita diſcederet, uxor moerens, ut viſerem, rogabat. Moribundi quidem prae ſe ferebat ſpeciem; ſtragula ſanguine maculabantur, matulam

matulam fatis largam tum sanguinis semiple-
nam, omni momento cruorem tussi per os reji-
ciendo, fere implevit. Erat cubiculum in-
jussu meo fervens, foetens; vix spiritum du-
cere possem; praeterea morbo pulmonico o-
lim obnoxius fuerat. Femora statim ligavi,
focum fere extinxi; elixirem vitrioli in vino
rubro, ut et dosim pulveris styptici exhibui;
his, cito quies impetrata erat; uncias tunc qua-
tuor sanguinis e pedibus eduxi: sistebatur
haemoptoe, et ne rediret, mercurii vires ca-
tharfi revellendo, curavi.

g. ANNE ergo frigori exponendus est si-
phylicus? neutiquam. A frigore suscepto dira
oriuntur mala. Neque hoc, etiam aliis ejus
effectibus omissis, mirum, si cum Sanctorio
consideremus, quod, ex ciborum libris
octo, quinque (nullâ, inhalatorum humo-
rum his viis quoque diffiantium, habitâ ra-
tione) in auras abeant, videatur. Haec per-
spiratio merito inventoris nomine insignita, a-
quâ subtilissimâ praecipue, forte oleo, certo
sale volatili, &c. tritu, calore, a mercurio vo-
latilioribus redditus, constat. Sed haec tam co-
piosa excretio (forte in sputantibus minuitur)
sic mutata et acrior longe facta, ut et sputatio
ipsa, retropelluntur. Retropulsis, partes cor-
poris

poris infirmiores, minus frigori obnoxias, maxime dilatabiles, occupant. Hinc vel 1. haemoptoem, vel 2. lateris, vel 3. laryngis, 4. vel articulorum inflammationem, vel 5. alvi fluxum, aliaque multa, ut fert aegrotantis genius, semper vero febrem arcessit, accendit. Curatur 1. haemoptoe ut F. 2. conveniunt nimis doloroso, cruento, ventris fluxui relolentia, fennae cum tamarindis decoctum, rhei tinctura, acida cum aromaticis, antisepticis conjuncta, adstringentia. 3. Febrem et inflammationes, sanguis detractus, lavacra tepida, diluentia, humorum putredinem arcentia, diaphoretica mitiora medentur. 4. Reliqua mala eandem fere medelam, ac si reverâ erant morbi non a sputo cohibito provenientes, suscipiunt. Fomentis, indusiis calidis, immo forte dosi alterâ unguenti, his (1. 2. 3. 4.) discuffis, sputatio revocanda est.

b. HINC quoniam, et a caloris excessu, et a frigore suscepto, tam dira fluant ; gradum quo teneri debet siphyliticus, summi determinare momenti est. Sed quoniam nonnulli et caloris et frigoris aliis magis patientes sunt ; temperamenti, aetatis, anni tempestatis ratione variandus est iste. Sed, in universum, quoniam corpus aëre circumfuso calidius est,
et

et omnis febricitat sputans (*vid. λ.*) sexagesimum gradum thermomet. Fahrenh. modo cubiculum ab aëris injuriis sollicitè defendatur, hyeme etiam, calidum satis inveni. Æstare vero foculum tantum, nisi m. et v. permitto. Immo aestate, saepe ptyalissimum proritatum, feliciter ad finem perductum, in horreis novi.

MILITI cuidam, habitus sanguinei, 30 annos nato, intemperato, post 12 mille passuum iter, et V. S. proximo die satis largam, pro ophthalmia, labiorum tumore, scabie siccâ fatifcente, flavâ obduktorum, oris interni ulceribus, dum reliquas cutis partes vel scabies eadem, vel pustulae purpurascentes, vel lividae deformabant, collega nuperus, D. Robertus Murdagh, calomelanos grana quinque, cras semidrachmam pilularum cochiae sumpturo, in conserva rosarum H. S. dedit. Diluculo militum manus, cum quibus erat, ad Vagniacum in Cantio ultra 20 millia passuum contendere cogeatur; cum sociis et noster (quippe erat strenuus) quamvis tempestas erat frigidissima, nivosa, iter fecit. His, symptomata priora exanduerunt; quapropter, itinere finito, statim se ad lectum contulit. Mane proximo, copiosa vera mercurialis sputatio erupit,

erupit, quam, quoniam brevi legioni Belgium adnavigandum erat, sistere iteratâ V. S. et catharsi repetitâ, &c. necesse fuit. Sed his non obstantibus, per quinque dies, quibus libras quindecim sputi effudit, perstitit. Interea temporis, facies scabiosa tumida, idoneis fovebatur, et unguento mitissimo mercuriali curabatur, dum os, aquâ calcis et melle Ægyptiaco colluebatur saepe. His, cito evanuerunt, integrum cathartica perstiterunt, et sanus brevi post cum legione mare trajecit.

16. Sic caloris gradu statuto, de poculis et diaeta siphyllicorum parum dicere restat. Militibus bibenda quae sequuntur exhibeo, & lactis P. 2. aquae (cui incoquitur panis bis cocti Q. S.) P. 1. coquantur, adde ab igne remotis, aquae cinnamomi, Q. V. Infusum quoque salviae cum saccharo edulcoratum, vel decoctum vulgare farinaceum, vel cerevisiam tenuem cum pane tosto, vel denique Thee ipsum ; loco meliore natis eadem, et vini aliqualem portionem concedo. Sit victus nutriens, cardiacus, pullorum juscula, gelatinae, &c. His, magis par est unusquisque ptyalismo ferendo, dolores, hilaritate quadam demulcente, minuuntur, sputi copia augetur,

getur, et quod grave est, macilentia, a qua tabem heu nimis crebro ortam vidi, praecave-
tur, N. B. antequam bibat siphyliticus os col-
luere quovis liquore semper expedit.

17mo. QUAMVIS caloris moderamen, et par-
ca mercurii inunctio, tam multa praeveniunt ;
et quamvis idoneis ingestis foveatur hydrargy-
rosis ; nonnulla tamen, quae nisi coercita, aut
vitam periclitant, aut ptyalismum vanum red-
dunt, in statu aliquando accidunt. Inter haec
eminet dysenteria semper atrox, saepe funesta.

A. MORBUM satis cognitum non hujus est
loci describere, liceat tantum observare, quae
excernuntur valde foetere, vulgo cruenta,
et quod, dum sedes et tormina vexabant, spu-
tum copiâ auctum, saepissime notavi, dysen-
teria vero fatifcente, tunc et hoc fatifcit, ite-
rum usu unguenti circumspecto sollicitan-
dum.

1. SI dysentericus naturâ vegetus pletho-
ricus sit, sanguinem minuere caute expedit
venaesectione. Emeticum olim adhibere mihi
erat solenne ; sed multa mala, praesertim san-
guinis fluxus, inde orta vidi (nec mirum si
 $\gamma \theta \lambda$ consideremus) quapropter rem nunc
potius alvum solventi miti (9. 2.) committo.
Si vero multum laboret ventriculus, oxymele
scillitico

scillitico, cardui benedicti vel florum chaememeli infuso, parum concuti possit.

2. Ad dolorem statim sedandum, omnes, nec immerito, laudanum Sydenhami collaudant.

SED haec (1. 2.) saepe frustra adhibentur, et perit miser, nisi antiseptica, quorum latissime patet classis, praesertim aromatica et acida, theriaca, vinum, serum rhenanum, operantur. Non videntur esse tam tuta acida mineralia; quoniam, ut mihi clariss. patronus D. Andreas St. Clarius inter colloquendum de hac praxi innuit, acidis mineralibus argentum vivum per se innocens, corrosivum, venenatum devenit. Nec in praxi civili suadeo. Attamen in exercitu, elixire vitrioli vino auxiliante, saepe hoc malum feliciter discussi. Annon acetum theriacale egregie proficeret?

HIS plerumque diaphoresis blanda, quae est hujus mali crisis tutissima, promovetur. Aeger lecto continendus est.

3. ELECTUARIUM diascordii et astringentia ad medelam quoque aliquid faciunt.

B. Si (1.) ultra modum intumescat facies, et (2.) ulcuscula amygdalas depascent, foveatur quovis discutiente spirituoso facies, mutantur

tentur caute tibialia, et quae glandulae colli operiunt. Ad (2.) ulcuscula detergenda, sananda, hordei vel ficuum decocto, addito melle rosaceo, os colluere oportet. At utraque (1. 2.) curanda, alvum leniter subducere, pedes in aquam tepidam immergere, epispasticum pone aures ponere auctor sum.

Post haec, nonnunquam tonsillas stigmatibus gangraenosus notatas observavi territus. Unicum remedium est, glandulas hasce, tribus quatuorve in locis, vulneribus satis profundis scalpello incidere, quae melle rosaceo vel aquâ calcis, adjectâ mellis Aegyptiaci aliquâ portione, curanda sunt. Nisi his succuratur citissime, ad gulam serpit malum et exitiale est. Hoc eo magis lynceis oculis inspiciendum est, quia et dolor et calor febrilis immixta videntur. Hae sunt induciae admodum fallaces; dum enim incautus nihil periculi subesse (ut probe monet cl. Archiater Mead) et aegrotum in vado esse praedicit, pulsus vacillans, facies pallida, inquietudo summa, sudores frigidi se invicem excipientes, sputi cessatio, fatum instans praenuntiant. Gangraenâ curatâ, non est iterum sollicitanda hydrargyrosis; sed alio quovis modo e corpore eliminandum est virus venereum.

C HAEC sunt dira symptomata: sed et lethum,

thum, a perpetua liquidorum rejectione, ut-
cunque illa desiderentur, nonnunquam sequi-
tur. In actu effervescientiae bibatur mistura
antiemetica a clarif. Riverio descripta, parum
addito laudani Sydenhami. Enemate subdu-
catur materiae infestae pars. Applicetur
ventriculi regioni panis tostus, vino rubro
tinctus, cum olei nucis moschate p. e. porti-
uncula: commode quoque apponitur cataplas-
ma theriacale. Dentur et acida prius laudata.

AN tali conveniret aquae fontis frigidae
poculum?

DETER denique, si sputi quantitatem susti-
nere non potest aegrotans, liquanda alvus,
interdum etiam ducenda; mutanda sunt caute
tibialia, indusia, stragula; quia haec, ptyalif-
mum, mercurio nonnihil imbuta, focillant.
Hoc jam quoque tempore, sulphuris semidra-
chmam ter die exhibere, in consuetudinem ve-
nit. Anne sulphur in linimenti formam, cum
butyro vel axungia redactum, et cuti illitum,
ptyalismum nimis saevientem inhiiberet? Sed
et acescentia, et quae ad literulam (f) com-
mendantur, in immodica hydrargyrosi profi-
cient.

MINIMA quantitas nycthemerae spatium de-
beat esse bilibra, maxima quintussis vel sex-
tussis. E.

E. EADEM tentanda sunt, si extra debitum (de quo 18) protrahitur, ut saepe fit in phlegmaticis, sputatio. His quoque sudor, spirituum accensorum ope elicitus, proficit. Coluatur quoque os gargarismo quovis astringente ficcante.

HAEC denique sunt magis solennia, quae in statu hydrargyrosæ accidunt; sed et haec rarius, modo quae ad 14 in fine, et lit. *b.* laudantur, observes, evenient.

F INUSITATIORA sunt paralyfis, torpor, stupor, spasmi, &c.

18vo, QUAMDIU foveri debeat, tantum usu magistro doceri potest, hydrargyrosis; caeteris paribus, donec vitia venerea evanescant, est protrahenda. Post tres septimanas pleni ptyalismus, plerique taedio affici solent. Sed in hoc morbo semper satius plus, si audiens dicto sit mercurius, et vires sufficiant, quam parum agere.

19no, FATISCENTE ptyalismo, augeri incipit urinae copia, nunc plerumque copiosum non adeo foetidum sedimentum deponens; oris interna minus dolent; detumescit facies, dentes firmiores fiunt, et vox et cibi desiderium redeunt; sapidorum appetitus, cessat capitis dolor, nunc somniant.

COLLUATUR os aquâ calcis, melle ; gingivarum firmitas alumine in vino rubro soluto promoveatur. Cibis caute, parce, euchymus, animalis indulgeatur.

1. Hoc tempore quoque plerumque urgere solet cardialgia cum aquae rejectione (Angl. *Water-brash*) et ructu acido. Haec sunt valde inquieta. Spiritu e cornu cervi ope ignis elicit, et sale a lixivio absynthii praeparato, stomachicis, roborantibus, victu ex animalium partibus petito, affato, curantur. Haec rarissime medicum spe inani lactant ; sin, rad. ipecacuanhae curationem absolvit.

2. EADEM quoque tempestate, quamprimum ac venter sedis indicia dat, injiciatur summe lubricans clyisma. Sic faeces quae semper (nisi quae ad * observantur) pigrae et durae sunt, in itinere tortuoso emolliuntur, et rectum ab illarum scabritie defenditur. Hujus neglectu, imi, mollis, adiposi intestini, inflammationem, haemorrhoidas, &c. excitata vidi.

3. SED et diarrhoea aliquando infestat. Inspiciantur excreta, sunt valde ab fluxu ad A diversa, et diversam medelam (huic enim symptomati nocerent acida) suscipiunt. Vino rubro cui incoquantur cortex cinnamomi vel granatorum

granatorum, rheo, astringentibus, aquâ cal-
cis (cujus miros effectus, in intestinorum lae-
vitate, et dysenteria, quatuordecim menses
veteri, nuperrime expertus sum) emetico Bra-
filiense, curatio peragitur.

4. DECLINANTE sic ptyalismo, testes cu-
ticulam totam, exuvias tanquam, ponunt ple-
rumque.

5. ET denique hoc tempore, diaphoresim
blandam, biduo quovis per septimanam unam
vel alteram, decocti ligni sancti, &c. usu pro-
movere, proderit. Sic enim dira, ab auctoribus
memorata, a mercurio in fabrica cellulosa, &c.
nidulante, provenientia, praecaventur. Hoc
quoque si quae morbi reliquiae supersunt,
efficaciter propellentur. Cathartica raro re-
quiruntur, usum quoque aquilae albae im-
probo.

2^omo, TANDEM corpus aquâ tepidâ fari-
naceâ, saponaceâ lavetur; ad vestes consuetas
paulatim redeat convalescens, mutet cubicu-
lum, aeri tandem sereno, aprico, meridiano
exponatur; et denique ruris amoenitatibus,
et ab equo exercitio, ad consuetum vitae ge-
nus revocari debeat.

2^omo, Si vero, neque ruris amoenitate, ne-
que exercitio, nec vini rubri poculis mode-
ratis

ratis, appetitus, quod raro accidit, non convalescat. Tincturâ ipecacuanhae ventriculum irritare prodest, qui, medicamentis ex chalybe, amaris et aromaticis adjunctis, tincturae praesertim modo, quotidie propinatis, et cibos brevi expetit, et rite digerit. Aquae, vero, quae per venas hujus metalli fluxerint, remediorum omnium chalybeorum, sunt efficacissimae.

22do, Post Ptyalismum, 1. militem saepe pollicis dimidio, mane etiam, longitudine solenni brevior, inveni. Unde hoc? 2. unde macies summa? forte horum (22. 2.) ratio reputanti patebit, corpus nostrum etiam sanum, sanguinis circulo, in perpetuo corruptionis statu esse, partes liquidas exhalare, expelli, solida attrita, mole minuta, in circum abrepta, cum urina, &c. exire. Haec substantiae jactura in juventute, ubi aquae et glutinis plurimum, terrae parum est, maxima observatur. In hoc statu, ergo, si plus perdat, quam sanguis nutrimenti fons apponit, fiet macritudo. Sed calor febrilis, omnia liquida, olea praesertim, a quo venusta obestitas, volatiliora reddendo, et solida deterendo, hoc est, plus quam oportatur, radendo, maciem facit. Sed, in sputatione, est febris; (λ)

est quoque putredo. (γ , θ , λ). Hi effectus, pondere mercurii, mirum augentur, Hinc forte macies, hinc altitudinis diminutio.

23tio, PTYALISMO sic feliciter peracto, macilenti etiam naturâ saepe fiunt obefiores. Immo corporibus, in quibus vel ex traduce, vel a pravovictu, glandulae vitia contraxerint; humorum omnium defaecatio, vasorum refectio ab hydrargyrofi, haud raro in posterum sanitatem praestant integriorem. Hoc tamen silentio praeteriri non debet, usu hujus remedii, utut Herculei, nimis frequenti, robustissima temperamenta pessundari: impar et ipsum tandem fieri, morbo debellando.

24to, AD integritatem plenam conciliandam, et a venere abstinencia, et $\psi\chi\rho\alpha\lambda\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ conferunt.

F I N I S.